

Elektronik
Ticaret
ve
Sosyo-Ekonomik
Etkileri

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ	3
1- Endüstri Devrimi	4
a. Endüstri Devrimi'nin Tanımı	
b. Endüstri Devrimi'nin Aşamaları	
c. Fabrika Sistemi ve Fabrikalaşma	
d. Endüstri Devrimi'nin Sonuçları	
i. Endüstri Devrimi Sürecindeki Teknolojik Gelişmeler	
2- Küreselleşme	5
a. Küreselleşmenin Tanımı	
b. Küreselleşme Süreci	
3- Bilgisayar ve Bilgisayarın Kullanımı	6
a. Bilgisayarların Tanımı	
b. Bilgisayarların Gelişimi	
i. Birinci Nesil Bilgisayarlar	
ii. İkinci Nesil Bilgisayarlar	
iii. Üçüncü Nesil Bilgisayarlar	
iv. Dördüncü Nesil Bilgisayarlar	
4- İnternet	7
a. İnternetin Tanımı ve Gelişimi	
5- Elektronik Ticaretin Sosyo-Ekonomik Etkileri	8

GİRİŞ

Elektronik ticaret her şeyi değiştirmiştir, ya da birçok şeyin yenilenmesini sağlamıştır diyemeyiz. Ama ticaret anlayışının gelişmesi elektronik ticareti, elektronik ticaretin gelişmesi de ticaret anlayışının değişmesi anlamına gelir diyebiliriz.

Gerçekten sanal ticaretin çerçevesinin kısa zamanda bu kadar genişlemesi 10 ya da 20 yıllık bir sure değildir. Bunun için, ticaret anlayışının daha önce, iki yüzyıl kadar önce değiştiği noktadan, endüstri devriminden itibaren incelenmesinin daha yararlı olacağını düşünüyorum.

Bu alışma, endüstri devrimi ve fabrikalaşmaya, ardından küresel ekonominin oluşmasına kısa bir bakıştan sonra sanal ticaretin unsurlarını ele alarak e-ticareti geniş anlamda masaya yatırmak ve sosyo-ekonomik etkilerini açıklamak amacını taşımaktadır.

1- Endüstri Devrimi (Sanayi Devrimi)

- Endüstri Devrimi'nin Tanımı

Avrupa'da 18. ve 19.yy'larda, buhar gücüyle çalışan makinelerin, makineleşmiş endüstriyi doğurması ve diğer yeni buluşların üretime yansması nedeniyle Avrupa'da sermaye birikimi artmıştır. Aslında Endüstri Devrimi basit olarak bu şekilde açıklanabilir.

Bu devrimin gelişiminde sosyal, siyasal, bilimsel ve felsefi düşünceler rol oynamıştır.

Hıllı nüfus artışı ve Büyük Osmanlı'nın bütün ticaret yollarını İstanbul'un fethinden beri elinde bulundurması, Avrupa için bir çıkış bulmayı zaruri hale getirmişti.

Ümit Burnu'nun keşfinden sonra hızlana sömürge faaliyetleri ve geniş çaplı yapımlar sanayi devriminin temellerini atmıştır.

Orta sınıfın zenginleşmesi, paranın üretime yöneltmesine neden olmuştur. Bu dönemin en önemli gelişmelerinden birisi de, üretim için araştırma laboratuvarlarının kurulmuş olmasıdır.

- Endüstri Devriminin Aşamaları

Kömür ve demirin hammadde ve enerji kaynağı olması, makineleşme sürecinin başlangıcıdır.

Bu ilk aşamada kömür ve demirin buharın kullanımı ile birleşmesi, demiryolu çağını da açmıştır. Bu gelişmeler, bu 3 temel unsur üzerine kurulmuş olan fabrikaların hem büyümesine, hem de büyük bir bölgeye yayılmasına neden olmuştur.

1870'lerin sonrasında hammadde ve enerji kaynaklarında farklılaşmalar olmuştur.

Çelik, elektrik, petrol ve kimyasal maddeler endüstrileşmenin şeklini değiştirmiş ve devrimin 2. aşamasını başlatmıştır.

3. aşama endüstri gelişimi ise, konumuza tenel teşkil eden bilgisayarlar ve teknolojik gelişmelerdir.

- Fabrika Sistemi ve Fabrikalaşma

Fabrikalaşma süreci talebi takip ederek oluşmuştur. Evler ve küçük üretim sahalarında yapılan üretim talebi karşılayamayacak hale gelmişti. Fabrikalaşma da talebin peşinden büyüyen 30-40 senelik bir süreçtir.

Ancak fabrikalaşma ve peşinden gelen makineleşme sosyal hayata olumsuz olarak yansmıştır.

Emeğin değeri azalmış ve bilginin ve tecrübenin önemi kalmamıştır. Makineler her işi en ekonomik şekilde halletmeye başlar.

Orta kesim ve işçi arasındaki uçurum git gide büyür. Sanayi Devrimi öncesinde bilinçsiz olan işçi sınıfı da, burjuva kesimine karşı bilinçlenmeye başlar. Daha sonra işçi hakları, toplumun büyük bir kesimini oluşturan işçiler tarafından uygulanmaya başlar. Ve ezici kapital üstünlüğü bir derece de olsa yerini sınıflar arası eşitliğe bırakır.

- Sanayi Devrimi'nin Sonuçları

- a) Sınıf Yapısında Değişmeler
- b) Kentleşme ve Nüfus Artışı
- c) Emperyalizm

Rönesans'tan beri süregelen bilim sevgisi bu dönemde sınırlarını aşmış ve günümüze değin teknolojik gelişmeler hızla devam etmiştir.

Endüstri Devrimi'nin tarihinden kısaca bahsettikten sonra, bu dönemde günümüze etki eden bazı teknolojik buluşlara göz atmakta fayda var :

- a) Endüstri Devrimi'ndeki Teknolojik Gelişmeler
 - Buharlı Makineler
 - Buharlı Makinelerin Gemilere Uygulanması (Robert Fulton)
 - Lokomotif
 - Telgraf (Samuel Morse)
 - Telefon (Alexander Grahan Bell)
 - Köprü, kanal, vs. mimari yapıların inşa edilmeye başlanması

2 – Küreselleşme

- Küreselleşmenin Tanımı

İdeolojik açıdan küreselleşme, endüstri devrimi ve kapitalizmin devam ettirilebilmesi için talebin artmasının sağlanması sürecidir.

Küreselleşme hem ekonomik hem sosyal olarak bütün dünya ülkelerini birbirine yaklaştırmış ve kesin çizgileri ortadan kaldırmıştır.

- Küreselleşme Süreci

- a) Tüm dünyada Avrupa materyalizminin etkileri ve tüketici odaklı bir ekonomi
- b) Üretim ve Tüketim modellerinin tekelleştirilmesi
- c) Serbest ticaret ve uluslar arası dağılım

Küreselleşme, yani küresel köyleşme, bütün büyük ölçekli şirketlerin dünya çapında etkisini artırmasına ve bazı yerel yatırımcıların kaybolmasına neen olmuştur.

Bu kadar büyüyen ve pek çok alanda genişleyen üreticileri ise bazı sorunlar bekliyordu.

Öncelikle bilgilerin ve üretimin kontrolü, iletişim, sosyal etkenler, vs. hepsi küresel yatırımcıların kazanç hedeflerini sekteye uğrattı. Çünkü daha büyük bir düzen ve uluslar arası müeyyidelere bağlanmayan bu yatırıma hakim olmak çok zordu.

Daha sonra ülkeler arası antlaşmalar ve borsaların kurulmasıyla, üretim ve sermaye küreselleşmiş ve belli bir düzene oturmuştur.

Kapitalizmin yeni pazar arayışı dünya ekonomisinde ve diğer noktalarda pek çok benzerliği beraberinde getirmiştir.

Peki bu süreç içerisinde interneti de ekleyebilir miyiz?
Kanımca, etkisi çok büyüktür...

Ama internetin gelişimine göz atmadan önce bilgisayarlaşmayı irdelemek daha iyi olur diye düşünüyorum.

3 – Bilgisayarlaşma Süreci

- Bilgisayarın Tanımı

Bilgisayarlar insan zihninin ve zamanının çözemeyeceği kadar karmaşık algoritmaları kullanan sistemlerdir. Somut sorunların sayısallaştırılarak çözümü bilgisayarların öncelikli amacıdır.

- Bilgisayarların Gelişimi

Bilgisayarların gelişimini 5 kısma ayırabiliriz :

a) Birinci Nesil Bilgisayarlar (1945 – 1956) : Bu aşama Birinci Dünya Savaşı yıllarına rastlamaktadır. Bilgisayarın stratejik önemini anlayan taraf devletler bilgisayar araştırmalarına, farklı noktalarda kullanmak üzere hız verdiler, büyük paralar ve zaman yatırdılar.

Bu bilgisayarlar, kriptoloji ve sayısal hesaplarda çok işe yaramıştır.

(Sezar şifresi, enigma tabanlı bir rasyonel şifreleme aleti)

b) İkinci Nesil Bilgisayarlar (1956 - 1963) : Bilgisayarların gelişimi transistörlerin keşfi ile bilgisayarlardaki gelişime hız kazandırmıştır.

c) Üçüncü Nesil Bilgisayarlar (1964 - 1971) : Transistörlerin ısısının önüne geçebilecek kuarz'ın keşfi ile büyük alanlar kaplayan ve kısa zamanlı kullanım zorunluluğu oluşturan bilgisayarlar küçük ve daha yaygın kullanılabilir olmasına yol açmıştır.

d) Dördüncü Nesil Bilgisayarlar (1971 - ...) : Bilgisayarların kullanımının yaygınlaşması ile yeni bir dönem başlamıştır. PC – Kişisel Bilgisayar (Personal Computer)

Tabii daha sonra bu bilgisayarların birbiriyle iletişim ihtiyacı doğmuştur. Günümüzdeki kullandığımız devasa internet sisteminin temeli işte bu noktada atılmıştır.

Bilgisayarların birbirine bağlanması için LAN, yani yerel ağ bağlantısı (local area network) bu paylaşım ortamını kullanıcılara sunmuştur.

Peki kullanıcılar buldukları ev, ofis, bina dışına da bağlanmaya ihtiyaç duyduklarında ne oldu?

Cevabı hepimiz biliyoruz...

BİLİŞİMİN EN BÜYÜK GÜCÜ = İNTERNET

4- İnternet ve Gelişimi

Bilgisayarların birbirine bağlanması ve iletişim kurması ilk olarak 1962 yılında Amerikan Askeri Araştırma Projesi içinde İleri Savunma ve Araştırma Projesi'nin (DARPA) bilgisayar araştırmaları kısmı olarak doğdu.

1966 yılında ARPANET olarak bağlantı sistemi ve üniversiteler arası iletişim örnekleriyle denendi. Daha sonra da kurulan bu genel ağa pek çok bilgisayar bağlandı. İnternet'in küçük bir prototipi ortaya bu şekilde çıktı.

1972 yılında ilk defa e-posta sistemi ARPANET içinde kullanıldı.

Bu gelişmelerin sonrasında bugünkü internet ağının ana halkası olan TCP/IP protokolü oluşturuldu. Günümüz internet ağının sistemi işte bu temel ağın üzerine geliştirilmiş ve gelişmektedir.

Türkiye internete Nisan 1993'te bağlanmıştır.

Ülkemizde her internet bağlantısından 6 kişinin yararlandığı tespitlerine dayanarak milyonlarca Türk vatandaşının bilgi denizi olan ve işlerimizi her konuda kolaylaştıran internetten yararlandığımızı söyleyebiliyoruz..

5- Elektronik Ticaretin Sosyo-Ekonomik Etkileri

20 sene önce evde oturarak alışveriş yapmaktan bahsetmek belki kurgu-bilim senaryosu yazmak olarak görülürdü, ama bugün için aramaktan ayaklarımıza kara sular inse bile bulamayacağımız pek çok şeyi bilgisayarımız veya televizyonumuzun karşısına geçerek sadece birkaç saniye içinde alabiliyoruz.

Bunun sosyal ve ekonomik etkileri, bir piramit görünümünde, hepimize yansıyor, e-ticaret ve e-alışveriş imkânlarını kullansak da kullanmasak da...

(Bu etkileri incelemeden önce e-ticaret konulu makalemi okumanızı tavsiye ederim.)

E-ticaret'in *olumlu* etkilerini inceleyecek olursak:

- o İşletmeler arasında iletişimin artması

E-ticarete İşletmeden İletmeye (B2B – Business to Business) alternatif ürünlerin ve satış yollarının üretici firmalardan bayilere ve üretici firmalardan yine üretici firmalara sunulmasını sağlar.

Üreticiler için tanıtım ne kadar önemliyse, bunun satışında öncü olmak da aracı firmalar için o kadar önemlidir.

E-Ticaret imkanları bu iletişimi çok kolaylaştırmış ve sıklaştırmıştır.

- o Düzen ve kayıtlar elektronik belgelerle sağlandığı için kırtasiye masrafı ve zaman israfı en aza inmektedir

Belgeleme ve diğer bilgilerin tutulması elektronik veri şeklinde olduğu için, bilgilere ulaşılması hızlı ve kolaydır, bilgilerin kaybolması ve bilgilerde yanlışlık olma ihtimali çok düşüktür, özel bilgiler gizlidir ve kırtasiye masrafı neredeyse yoktur.

- o Mal ve hizmet piyasasının yapısı değişmektedir

Tüm sektörlerde sanal hizmetlerin müşteriye sunulmaya başlanması, hizmet şekillerinin ve satılan malın sunumunu büyük oranda değiştirmiştir.

Artık müşterilerin bir şeyi satın alırken beklentileri daha çok. Mesela; e-satış sitelerinde anında soru sisteminin olması aranıyor. Veya internetten alışveriş yapacak kişiler güvenliği ve gizliliği ön planda tutuyorlar.

Bütün bu talepler pek çok yeni iş imkânı doğuruyor ve satış stratejilerini değiştiriyor.

- Firmalar arası rekabeti artırmıştır

E-ticaret tüketici açısından birçok yararı da beraberinde getirdi. Bunlardan biri de rekabetin oluşması.

Ürün tanıtımı yapabilmek ve müşteriye ulaşabilmek kolaylaştığı için tüketicinin de alışverişi tamamlamadan önce bütün ürünleri ayrıntılı olarak inceleme şansı oluyor. Bu da satılacak malın kalitesini ve hizmetin daha iyi olmasını üretici için bir zorunluluk haline getiriyor.

- Maliyetler düşmüştür

E-ticaret bütün maliyetleri düşürdüğü için (iş gücü, pazarlama, sunum, vs.) üreticiler artık ürünlerini uluslar arası piyasaya sunabilmekteler. Böylece çeşitlilik artmakta ve devamlı birbirini teşvik eden bir gelişim izlenmektedir.

- Yeni birçok görev ve unvan ortaya çıkmıştır

E-ticaretin bir yönü sunum ve pazarlamaysa, yani esnaflık, diğer bir yönü de teknik olarak düzenin sağlanması ve tüketiciye sanal ortamda sunulmasıdır.

Bunları saptamak için kalifiye eleman ihtiyacı ve görsel tanıtım uzmanlarına ihtiyaç doğmuştur.

Yine site sunucuları ve alan adı tahsisi yapan şirketler kurulmuş, bunlar zamanla ciddi meslekler haline gelmiştir.

- İnternetin her alanda kullanılıyor olması sosyal politikaların değişmesini sağlamıştır
- İnternette yapılan e-ticaret faaliyetleri, ABD’de yapılan bir araştırmaya göre, enflasyonun düşmesinde rol oynamaktadır
- Geleneksel yöneticilerin sayısı azalmaktadır, bilgiye önem verilmektedir
- Yönetici-Yönetilen ve Üretici-Tüketici iletişimi artmıştır

da diğer olumlu etkiler arasında sayılabilir.

Buna karşılık elektronik ticaretin olumsuz etkilerini araştırarak olursak:

- Küresel Alışverişin Kolaylığı

E-ticarete dahil olabilmek için yapmanız gereken 3 şey var: bir bilgisayar, bir modem ve bir telefon hattı. İnternete girdiğiniz andan zaten küresel vitrinlerde dolaşmaya başlamışsınız demektir.

Peki, kendi endüstrisini oluşturamamış ya da oluşturma aşamasında olan ülkeler bundan nasıl etkilenir? Bunun cevabı da e-ticaretin kolaylığının yanında, endüstrileşmeyi duracak seviyeye getirir.

o Bilişim Devrimi – Endüstri Devrimi

Günümüzde kullanımı yaygınlaşan elektronik ticaret imkânları, üretici ve tüketicinin sanal alışverişe dahil olması, aynı endüstri devriminde olduğu gibi çok işin az emekle halledilebilir hale gelmesine neden oluyor. Bu nedenle önemli bir sorun da işsizliğin artması olacaktır.

o Denetimin Zor Olması

İnternetin bir sahibi yoktur. Bazı küçük denetimler dışında herhangi bir sınırlama da yoktur. (Gerçi bazı ülkelerde istisnai olarak bazı sitelere bağlanmak ve incelemek yasaktır.) E-ticarete üretici olarak dahil olmak için, birkaç formalite dışında, izin alınması gereken bir merci ya da kurum yoktur.

Bu nedenle büyük paraların döndüğü sanal ticaret, normal üstü tepkimeler ve suiistimallerle ekonomik düzenin bozulmasına ve kontrolün zorlaşmasına neden olabilir.

Bu açıdan yasal düzenlemeler ve diğer altyapı sorunları irdelenmeli ve sabit bir temele oturtulmalıdır.

o İnternet Ticaretinin Yoğunlaşması

Burada sağlıklı bir ekonominin en önemli şartı olan kayıt dışı ekonominin ortadan kaldırılması hedefinden uzaklaştırılması ihtimali doğmaktadır.

Tabii yine e-para uygulamalarının da, bu noktada göz ardı edilmemesi gerekmektedir.

o Yasal Sorunlar

- i. Tüketicinin korunması ile ilgili mevzuat, sanal ticarete de uyarlanmalı.
- ii. Yine Borçlar Kanunu sanal ticarete uyarlanmalı.
- iii. Delillerin edinilmesi ve sunulabilmesinin usul hukuku açısından belirlenmesi
- iv. Elektronik imzanın belirlenmesi
- v. Kontrol mekanizmalarının ve sunucuların belli olması
- vi. Haksız rekabete neden olacak uygulamalar ve firmaların denetlenmesi ve aldatıcı reklâmların engellenmesi.
- vii. Her şeyden önemlisi toplum e-ticaret konusunda, olumlu ve olumsuz yönleri açısından bilgilendirilmeli ve bir güven ortamı tesis edilmelidir.